

FÖRSTER

TEISINGUMO TEISMO (didžioji kolegija) SPRENDIMAS

2008 m. lapkričio 18 d.*

Byloje C-158/07

dėl *Centrale Raad van Beroep* (Nyderlandai) 2007 m. kovo 16 d. Sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2007 m. kovo 22 d., pagal EB 234 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Jacqueline Förster

prieš

Hoofddirectie van de Informatie Beheer Groep,

TEISINGUMO TEISMAS (didžioji kolegija),

kurį sudaro pirmininkas V. Skouris, kolegijų pirmininkai P. Jann, C. W. A. Timmermans, A. Rosas, K. Lenaerts ir T. von Danwitz, teisėjai A. Tizzano, J. N. Cunha Rodrigues (pranešėjas), R. Silva de Lapuerta, K. Schiemann, A. Arabadjiev, C. Toader ir J.-J. Kasel,

* Proceso kalba: olandų.

generalinis advokatas J. Mazák,
posėdžio sekretorė M. Ferreira, vyriausioji administratorė,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2008 m. balandžio 23 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- J. Förster, atstovaujamos advokato A. Noordhuis,
- Nyderlandų vyriausybės, atstovaujamos C. Wissels ir M. de Mol,
- Belgijos vyriausybės, atstovaujamos L. Van den Broeck,
- Danijos vyriausybės, atstovaujamos B. Weis Fogh,
- Vokietijos vyriausybės, atstovaujamos M. Lumma ir J. Möller,
- Austrijos vyriausybės, atstovaujamos C. Pesendorfer,
- Suomijos vyriausybės, atstovaujamos J. Himmanen,

- Švedijos vyriausybės, atstovaujamos A. Falk ir S. Johannesson,

- Jungtinės Karalystės vyriausybės, atstovaujamos T. Harris, padedamos baristerės S. Lee,

- Europos Bendrijų Komisijos, atstovaujamos G. Rozet ir M. van Beek,

susipažinęs su 2008 m. liepos 10 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,

priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą buvo pateiktas dėl EB 12, EB 18 straipsnių, 1970 m. birželio 29 d. Komisijos reglamento (EEB) Nr. 1251/70 dėl darbuotojų, pagal darbo sutartį dirbusių valstybėje narėje, teisės pasilikti tos valstybės teritorijoje (OL L 142, p. 24) 7 straipsnio ir 1993 m. spalio 29 d. Tarybos direktyvos 93/96/EEB dėl studentų teisės apsigyventi (OL L 317, p. 59) 3 straipsnio išaiškinimo.

- 2 Šis prašymas buvo pateiktas nagrinėjant ginčą tarp J. Förster ir *hoofddirectie van de Informatie Beheer Groep* (toliau – *IB-Groep*) dėl sprendimo iš dalies panaikinti

išlaikymo pašalpą, kuri jai buvo skirta pagal 2000 m. įstatymą dėl studijų finansavimo (*Wet studiefinanciering 2000*, toliau – WSF 2000).

Teisinis pagrindas

Bendrijos teisės aktai

- 3 1968 m. spalio 15 d. Tarybos reglamento (EEB) Nr. 1612/68 dėl laisvo darbuotojų judėjimo Bendrijoje (OL L 257, p. 2), iš dalies pakeisto 1992 m. liepos 27 d. Tarybos reglamentu (EEB) Nr. 2434/92 (OL L 245, p. 1, toliau – Reglamentas Nr. 1612/68), 7 straipsnio 2 dalis nustato, kad darbuotojas, valstybės narės pilietis, kitų valstybių narių teritorijoje „naudojasi tomis pačiomis socialinėmis ir mokestinėmis lengvatomis kaip ir vietiniai darbuotojai“.
- 4 Reglamento Nr. 1251/70 2 straipsnyje konkrečiai numatyta:

„1. Teisę likti nuolat gyventi valstybės narės teritorijoje turi šie asmenys:

- a) darbuotojas, kuris, pasibaigus jo veiklai, pasiekė amžių, kada pagal tos valstybės narės teisę galima gauti senatvės pensiją, ir kuris dirbo toje valstybėje bent dvylika pastarųjų mėnesių ir ten gyveno nepertraukiamai daugiau kaip trejus metus;

b) darbuotojas, kuris, nepertraukiamai išgyvenęs tos valstybės teritorijoje daugiau kaip dvejus metus, nustoja ten dirbti dėl pastovaus nedarbingumo. <...>

c) darbuotojas, kuris, nepertraukiamai dirbęs ir gyvenęs tos valstybės teritorijoje trejus metus, yra įsidarbinęs kitos valstybės narės teritorijoje, išlaikydamas savo gyvenamąją vietą pirmojoje valstybėje, į kurią jis paprastai sugrįžta kiekvieną dieną ar bent kartą per savaitę.

<...>“

5 Pagal Reglamento Nr. 1251/70 7 straipsnį:

„Tarybos reglamento (EEB) Nr. 1612/68 nustatyta teisė naudotis lygiomis teisėmis taip pat suteikiama asmenims, kuriems taikomos šio reglamento nuostatos.“

6 Direktyvos 93/96 1 straipsnyje numatyta:

„Siekdamos nustatyti sąlygas, kurios padėtų naudotis teise apsigyventi, ir užtikrinti galimybę siekti profesinio mokymo nediskriminuojant valstybių narių piliečių, kurie buvo priimti į profesinio mokymo kursus kitoje valstybėje narėje, valstybės narės pripažįsta studentų, kurie yra valstybės narės piliečiai ir kurie nesinaudoja šia teise pagal kitas Bendrijos teisės nuostatas, bei šio studento sutuoktinio ir jo išlaikomų vaikų teisę apsigyventi, jei studentas atitinkamą nacionalinę instituciją įtikina, jog turi pakankamai lėšų, kad per savo gyvenimo laikotarpį priimančiosios valstybės narės socialinės paramos sistemai netaps našta pateikdamas pranešimą ar pasinaudodamas bent jau lygiavertėmis kitomis pasirinktomis alternatyviomis priemonėmis, jei minėtas studentas yra įtrauktas į pripažintos mokymo įstaigos sąrašus iš esmės dėl to, kad jis joje lanko profesinio mokymo kursus ir priimančioje valstybėje narėje nuo įvairių rūšių rizikos apsidraudęs sveikatą.“

7 Direktyvos 93/96 3 straipsnyje numatyta:

„Ši direktyva priimančiosios valstybės narės neįpareigoja teise apsigyventi besinaudojantiems studentams mokėti išlaikymo pašalpas.“

8 Direktyva 93/96 nuo 2006 m. balandžio 30 d. buvo panaikinta 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/38/EB (OL L 158, p. 77, klaidų ištaisymas OL L 229, 2004, p. 35), kuri pagal jos 40 straipsnį valstybių narių turėjo būti perkelta iki 2006 m. balandžio 30 dienos.

Nacionalinės teisės aktai

- 9 Nuo 2000 m. rugsėjo 1 d. iki 2003 m. lapkričio 21 d. WSF 2000 2.2 straipsnis buvo suformuluotas taip:

„1. Teisę į studijų finansavimą turi studentai:

a) Nyderlandų piliečiai;

b) neturintys Nyderlandų pilietybės, bet gyvenantys Nyderlanduose ir pagal tarptautinės organizacijos sutartį arba nutarimą studijų finansavimo srityje prilyginami Nyderlandų piliečiams; arba

c) neturintys Nyderlandų pilietybės, bet gyvenantys Nyderlanduose ir priskiriami įgyvendinimo įstatyme nurodytai asmenų, kurie studijų finansavimo srityje prilyginami Nyderlandų piliečiams, grupei.“

- 10 Nuo 2003 m. lapkričio 21 d. WSF 2000 2.2 straipsnis buvo papildytas 2 dalimi, kuri suformuluota taip:

„Nukrypstant nuo 1 dalies b punkto, sąlyga, nustatanti, kad studentas turi gyventi Nyderlanduose, netaikoma studentams, kuriems ji negali būti taikoma pagal tarptautinės organizacijos sutartį arba nutarimą. Tinkamą šios dalies įgyvendinimą

užtikrinančios nuostatos gali būti įtvirtinamos įgyvendinimo įstatyme arba juo remiantis.“

- 11 2005 m. kovo 4 d. IB-Groep priėmė Nuostatas dėl migruojančių darbuotojų kontrolės (*Beleidsregel controlebeleid migrerend werknemerschap*, AG/OCW/MT 05.11). Šios nuostatos įsigaliojo 2005 m. kovo 23 d. ir skirtos nuo 2003 kalendorinių metų paskirtų išlaikymo pašalpų kontrolei. Jose numatyta, kad kiekvienas studentas, kuris kontrolės laikotarpiu dirbo vidutiniškai mažiausiai 32 val. per mėnesį, automatiškai įgyja Bendrijos darbuotojo statusą. Jeigu studentas netenkina 32 darbo valandų sąlygos, *IB-Groep* atlieka detalesnį šio studento asmeninės situacijos tyrimą.
- 12 2005 m. kovo 15 d. priėmus sprendimą *Bidar* (C-209/03, Rink. p. I-2119), *IB-Groep* 2005 m. gegužės 9 d. priėmė Nuostatas dėl studentų iš Europos Sąjungos, Europos ekonominės erdvės ir Šveicarijos prašymų dėl studijų finansavimo suderinimo (*Beleidsregel aanpassing aanvraag studiefinanciering voor studente uit EU, EER en Zwitserland*, toliau – 2005 m. gegužės 9 d. Nuostatos), kurios buvo paskelbtos 2005 m. gegužės 18 dieną.
- 13 Šių nuostatų 2 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Studentai, Europos Sąjungos valstybės narės <...> piliečiai, pateikę prašymą gali gauti studijų finansavimą pagal WSF 2000 <...>, jeigu prieš pateikdami prašymą jie nepertraukiamai mažiausiai penkerius metus teisėtai gyveno Nyderlanduose. Kitos WSF 2000 nuostatos <...> taikomos be apribojimų.“

14 2005 m. gegužės 9 d. Nuostatų 5 straipsnis suformuluotas taip:

„Šios nuostatos įsigalioja jas paskelbus ir galioja atgaline data nuo 2005 m. kovo 15 dienos.“

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

15 2000 m. kovo 5 d., būdama 20 metų amžiaus, Vokietijos pilietė J. Förster apsigyveno Nyderlanduose, kur pradėjo studijuoti, siekdama įgyti pradinės mokyklos mokytojos diplomą, o nuo 2001 m. rugsėjo 1 d. pradėjo pedagogikos bakalauro studijas Amsterdamo *Hogeschool*.

16 Studijuodama J. Förster dirbo įvairiose darbovietėse.

17 Nuo 2002 m. spalio iki 2003 m. birželio J. Förster atliko apmokamą praktiką Nyderlandų specialiojoje moksleivių, turinčių elgesio ir (arba) psichikos sutrikimų, mokykloje.

18 Po šios praktikos J. Förster daugiau nedirbo.

- 19 2004 m. viduryje J. Förster išlaikė pedagogikos bakalauro studijų baigiamąjį egzaminą ir nuo tų pačių metų birželio 15 d. sutiko dirbti socialine darbuotoja asmenis, turinčius psichikos sutrikimų, globojančioje institucijoje.
- 20 Nuo 2000 m. rugsėjo *IB-Groep* skyrė J. Förster išlaikymo pašalpą ir reguliariai pratęsdavo jos mokėjimą. *IB-Groep* manė, kad J. Förster turi būti laikoma „darbuotoja“ EB 39 straipsnio prasme ir todėl pagal Reglamento Nr. 1612/68 7 straipsnio 2 dalį išlaikymo pašalpos tikslais prilyginama studentams, Nyderlandų piliečiams.
- 21 Atlikusi patikrinimą *IB-Groep* nustatė, kad J. Förster nuo 2003 m. liepos iki gruodžio nedirbo. 2005 m. kovo 3 d. Sprendime *IB-Groep* konstatavo, kad ji nebegali būti laikoma darbuotoja. Todėl panaikino sprendimą, kuriuo J. Förster anksčiau buvo skirta išlaikymo pašalpa už laikotarpį nuo 2003 m. liepos iki gruodžio, ir paprašė grąžinti jai nepriklausančias sumas.
- 22 2005 m. rugsėjo 12 d. Sprendimu *Rechtbank Alkmaar* J. Förster pareikštą ieškinį pripažino nepagrįstu dėl dviejų motyvų. Pirma, šis teismas konstatavo: kadangi J. Förster 2003 m. antroje pusėje realiai nedirbo, šiuo laikotarpiu ji nebeturėjo teisės būti laikoma Bendrijos darbuotoja. Antra, šis teismas manė, kad J. Förster negali iš minėto sprendimo *Bidar* kildinti teisės į išlaikymo pašalpą, nes prieš įgydama pedagogikos bakalauro išsilavinimą ji niekaip nebuvo integruota į Nyderlandų visuomenę.

23 J. Förster dėl šio sprendimo pateikė *Centrale Raad van Beroep* apeliacinį skundą, kuriame visų pirma nurodė, kad bylai reikšmingu laikotarpiu ji jau buvo pakankamai integruota į Nyderlandų visuomenę kad remiantis Bendrijos teise ji turėjo teisę į išlaikymo pašalpą 2003 m. antrojoje pusėje. Be to, J. Förster nurodė, kad ji turi būti laikoma Bendrijos darbuotoja visus 2003 metus.

24 Šiomis aplinkybėmis *Centrale Raad van Beroep* nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

- „1. Ar Reglamento (EEB) Nr. 1251/70 7 straipsnis taip pat taikomas ir studentams, kurie į Nyderlandus atvyko iš esmės dėl studijų ir iš pradžių studijuodami nedaug dirbo, tačiau šiuo metu nebedirba?

2. Ar Direktyva 93/96/EEB užkerta kelią pirmajame klausime nurodytiems studentams remiantis EB 12 straipsniu reikalauti (išlaikymo) pašalpos?

3. a) Ar taisyklė, kad ekonomiškai neaktyvūs Sąjungos piliečiai gali remtis EB 12 straipsniu tik tuomet, kai jie tam tikrą laikotarpį teisėtai gyveno priimančiojoje valstybėje arba turi leidimą gyventi, taikoma ir studijų finansavimo, skirto padengti gyvenimo išlaidas, atžvilgiu?

b) Jeigu taip: ar šiuo laikotarpiu leidžiamas tam tikros gyvenimo valstybėje trukmės reikalavimas, kuris taikomas tik asmenims, turintiems kitos negu priimančiosios valstybės narės pilietybę?

c) Jeigu taip: ar penkerių metų gyvenimo valstybėje reikalavimas suderinamas su EB 12 straipsniu?

d) Jeigu ne: kokios gyvenimo valstybės trukmės gali būti reikalaujama?

4. Ar konkrečiu atveju pakanka trumpesnio teisėto gyvenimo valstybėje, jeigu kiti negu gyvenimo valstybėje trukmė veiksniai rodo didelį integracijos į priimančiosios valstybės visuomenę lygį?

5. Ar tuomet, kai suinteresuotieji asmenys, remdamiesi atgaline data taikomu Teisingumo Teismo sprendimu, iš EB 12 straipsnio gali kildinti platesnes negu prieš tai manyta teises, galima reikalauti įvykdyti su jomis susijusias pateisinančias sąlygas praėjus laikotarpių atžvilgiu, jei šios sąlygos buvo paskelbtos netrukus po sprendimo priėmimo?“

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl pirmojo klausimo

- 25 Šiuo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia sužinoti, ar tokioje, kaip antai ieškovės pagrindinėje byloje, situacijoje esantis studentas, siekdamas išlaikymo pašalpos, gali remtis Reglamento Nr. 1251/70 7 straipsniu.
- 26 Reglamentas Nr. 1251/70 darbuotojui, kuris nustoja dirbti, užtikrina teisę likti nuolat gyventi valstybės narės teritorijoje, jei jis joje nepertraukiamai dirbo pagal darbo sutartį, ir Reglamente (EEB) Nr. 1612/68 nustatytą teisę reikalauti tokio paties požiūrio, koks taikomas tos valstybės piliečiams. Šios teisės taip pat taikomos kartu su darbuotoju šios valstybės narės teritorijoje gyvenantiems jo šeimos nariams.
- 27 Reglamento Nr. 1251/70 2 straipsnis išsamiai išvardija sąlygas, kurioms esant darbuotojas turi teisę likti gyventi priimančiojoje valstybėje narėje (žr. 2003 m. sausio 9 d. Sprendimo *Givane ir kt.*, C-257/00, Rink. p. I-345, 29 punktą).
- 28 Be to, kad priimančioje valstybėje narėje dirbęs darbuotojas turi tenkinti sąlygas, susijusias su vykdomos darbinės veiklos ir gyvenimo trukme, jis turi teisę joje likti gyventi trimis atvejais. Pirma, jei šis darbuotojas, nustojęs dirbti, sulaukė amžiaus, kada pagal tos valstybės narės teisę galima gauti senatvės pensiją. Antra, jei nustoja dirbti dėl pastovaus nedarbingumo. Trečia, jei šis darbuotojas yra įsidarinęs kitos valstybės

narės teritorijoje, išlaikydamas savo gyvenamąją vietą pirmojoje valstybėje, į kurią jis paprastai grįžta kiekvieną dieną ar bent kartą per savaitę.

29 Kaip matyti iš sprendimo pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą, ieškovės pagrindinėje byloje situacija neatitinka nė vieno iš Reglamento Nr. 1251/70 2 straipsnyje numatytų atvejų.

30 Reikia pridurti, jog J. Förster per bylai reikšmingą laikotarpį buvo nutraukusi profesinę veiklą, kad galėtų studijuoti, tačiau ji tebesiejo savo profesinio gyvenimo planus su Nyderlandais, kur gyveno.

31 Šiomis aplinkybėmis J. Förster negali būti laikoma „valstybės narės (piliete), (kuri) buvo (įsidarbinusi) kitos valstybės narės teritorijoje“, Reglamento Nr. 1251/70 1 straipsnio prasme.

32 Todėl Reglamentas Nr. 1251/70 netaikytinas nagrinėjamu atveju.

33 Tad į pirmąjį klausimą reikia atsakyti, kad tokioje, kaip antai ieškovės pagrindinėje byloje, situacijoje esantis studentas, siekdamas išlaikymo pašalpos, negali remtis Reglamento Nr. 1251/70 7 straipsniu.

Dėl antrojo–ketvirtojo klausimų

- 34 Šiais kartu nagrinėtinais klausimais prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar studentas, valstybės narės pilietis, atvykęs mokytis į kitą valstybę narę, siekdamas išlaikymo pašalpos, gali remtis EB 12 straipsnio pirmąja pastraipa, ir kokiomis sąlygomis. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat klausia, ar suderinama su EB 12 straipsnio pirmąja pastraipa sąlyga, taikoma kitos valstybės narės piliečiui, kad jis turi būti išgyvenęs šioje valstybėje narėje penkerius metus, ir, jei taip, ar šiais atvejais reikia nustatyti kitus veiksnius, rodančius didelį integracijos į priimančiosios valstybės visuomenę lygį.
- 35 EB 12 straipsnio pirmoji pastraipa EB sutarties taikymo srityje, nepažeidžiant joje esančių specialiųjų nuostatų, draudžia bet kokią diskriminaciją dėl pilietybės.
- 36 Pagal nusistovėjusią teismo praktiką Sąjungos pilietis, teisėtai gyvenantis priimančiosios valstybės narės teritorijoje, gali remtis EB 12 straipsniu visose situacijose, kurios priklauso Bendrijos teisės taikymo *ratione materiae* (1998 m. gegužės 12 d. Sprendimo *Martínez Sala*, C-85/96, Rink. p. I-2691, 63 punktas ir minėto sprendimo *Bidar* 32 punktas).
- 37 Tokioms situacijoms konkrečiai priskirtinos tos, kurios susijusios su EB sutartyje garantuojamų pagrindinių laisvių įgyvendinimu, ir tos, kurios susijusios su laisvės judėti ir apsigyventi valstybės narės teritorijoje įgyvendinimu, kaip tai numato EB 18 straipsnis (žr. 2003 m. spalio 2 d. Sprendimo *Garcia Avello*, C-148/02, Rink. p. I-11613, 24 punktą ir 2005 m. liepos 12 d. Sprendimo *Schempp*, C-403/03, Rink. p. I-6421, 18 punktą).

- 38 Šiuo klausimu Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs, kad kai vienos valstybės narės pilietis persikelia į kitą valstybę narę tęsti vidurinio mokslo, jis naudojasi EB 18 straipsnyje numatyta judėjimo laisve (žr. 2002 m. liepos 11 d. Sprendimo *D'Hoop*, C-224/98, Rink. p. I-6191, 29–34 punktus ir minėto sprendimo *Bidar* 35 punktą).
- 39 Dėl socialinių išmokų Teisingumo Teismas nusprendė, kad ekonomiškai neaktyvus Europos Sąjungos pilietis gali remtis EB 12 straipsnio pirmąja pastraipa, jei jis teisėtai gyvena priimančiojoje valstybėje narėje tam tikrą laiką (minėto sprendimo *Bidar* 37 punktas).
- 40 Studentas, atvykęs pradėti mokytis ar tęsti mokslus į kitą valstybę narę, gali pasinaudoti teise apsigyventi remdamasis EB 18 straipsniu ir Direktyva 93/96, jei jis atitinka šios direktyvos 1 straipsnyje nurodytas sąlygas dėl lėšų pakankamumo, sveikatos draudimo ir įtraukimo į pripažintos mokyimo įstaigos sąrašus, kad lankytų joje profesinio mokymo kursus.
- 41 Situacija, kai kitoje valstybėje narėje teisėtai gyvenantis studentas siekia gauti išlaikymo pašalpą, patenka į EB 12 straipsnio pirmosios pastraipos taikymo sritį (žr. minėto sprendimo *Bidar* 42 punktą).
- 42 Tiesa, kad pagal Direktyvos 93/96 3 straipsnį ši direktyva priimančiosios valstybės narės neįpareigoja teise apsigyventi besinaudojantiems studentams mokėti išlaikymo pašalpas.

43 Vis dėlto ši nuostata nedaro kliūčių valstybės narės piliečiui, kuris pagal EB 18 straipsnį ir šiam straipsniui įgyvendinti priimtas nuostatas teisėtai gyvena kitos valstybės narėje teritorijoje, kur ketina pradėti ar tęsti studijas, šiuo gyvenimo laikotarpiu remtis EB 12 straipsnio pirmojoje pastraipoje numatytu pagrindiniu vienodo požiūrio principu (šiuo klausimu žr. minėto sprendimo *Bidar* 46 punktą).

44 Šiuo atžvilgiu aplinkybė, kad J. Förster į Nyderlandus atvyko iš esmės mokytis, nėra svarbi.

45 Be to, pagal 2005 m. gegužės 9 d. Nuostatas studentai, kitos valstybės narės piliečiai, gali gauti išlaikymo pašalpą, jeigu prieš pateikdami prašymą jie nepertraukiamai mažiausia penkerius metus teisėtai gyveno Nyderlanduose. Kadangi ši gyvenimo trukmės sąlyga nėra numatyta Nyderlandų pilietybės studentams, kyla klausimas, kiek gali būti ribojama studentų, esančių kitų valstybių narių piliečiais, teisė gauti išlaikymo pašalpas tam, kad iš to išplaukiantis skirtingas požiūris į pastaruosius, palyginti su studentais piliečiais, negalėtų būti laikomas diskriminacija ir nebūtų uždraustas pagal EB 12 straipsnio pirmąją pastraipą.

46 Šis klausimas Teisingumo Teismo buvo įvertintas minėtame sprendime *Bidar*.

47 Skirtingai nuo šios bylos, byla, kurioje priimtas minėtas sprendimas *Bidar*, buvo susijusi su nacionalinės teisės aktais, kurie, be apsigyvenimo sąlygos, kitų valstybių narių pilietybę turintiems studentams, siekiantiems gauti pagalbą išlaikymo išlaidoms padengti, numatė sąlygą, kad jie nuolat gyventų priimančiojoje valstybėje narėje. Kadangi minėto sprendimo pagrindinėje byloje nagrinėjami teisės aktai nenumatė jokios galimybės studentui, kuris yra kitos valstybės narės pilietis, gauti nuolat

gyvenančio asmens statusą, dėl šių teisės aktų toks pilietis, kad ir koks būtų jo realios integracijos į priimančiosios valstybės narės visuomenę lygis, neturėjo jokių galimybių įvykdyti šią sąlygą ir gauti pagalbą išlaikymo išlaidoms padengti.

48 Minėtame sprendime *Bidar* Teisingumo Teismas nurodė, kad nors valstybės narės, organizuodamos ir taikydamos savo socialinės pagalbos sistemas, turi parodyti tam tikrą finansinį solidarumą su kitų valstybių narių piliečiais, kiekviena valstybė narė turi teisę užtikrinti, kad pagalbos išlaikymo išlaidoms padengti teikimas studentams iš kitų valstybių narių netaptų neprotinga našta, kuri galėtų turėti įtakos bendram tos valstybės teikiamos pagalbos lygiui (žr. minėto sprendimo *Bidar* 56 punktą).

49 Teisingumo Teismas taip pat pažymėjo, kad valstybė narė turi teisę nuspręsti teikti pagalbą išlaikymo išlaidoms padengti tik tiems studentams, kurie įrodė tam tikrą integracijos į šios valstybės visuomenę lygį (minėto sprendimo *Bidar* 57 punktą).

50 Remdamasis šiais motyvais Teisingumo Teismas konstatavo, kad tam tikro integracijos lygio reikalavimas gali būti laikomas patenkintu, jei nustatoma, kad atitinkamas studentas tam tikrą laiką gyveno priimančiojoje valstybėje narėje (minėto sprendimo *Bidar* 59 punktą).

- 51 Konkrečiau kalbant apie nepertraukiamo gyvenimo ne trumpiau kaip penkerius metus, kaip antai numatyta pagrindinėje byloje nagrinėjamuose nacionalinės teisės aktuose, sąlygos suderinamumą su Bendrijos teise, reikia išnagrinėti, ar ši sąlyga gali būti pateisinama priimančiosios valstybės narės tikslu užtikrinti kitų valstybių narių pilietybę turinčių studentų tam tikro lygio integraciją jos teritorijoje.
- 52 Nagrinėjamu atveju tokia nepertraukiamo gyvenimo ne trumpiau nei penkerius metus sąlyga gali garantuoti, kad aptariamoms išlaikymo pašalpos prašytojas yra integruotas į priimančiąją valstybę narę.
- 53 Kad ji būtų pagrįsta Bendrijos teisės atžvilgiu, dar reikalaujama, kad ji būtų proporcinga nacionaline teise siekiamam teisėtam tikslui. Ji neturi viršyti to, kas būtina šiam tikslui pasiekti.
- 54 Nepertraukiamo gyvenimo ne trumpiau nei penkerius metus sąlyga negali būti laikoma per didelė, būtent atsižvelgiant į reikalavimus dėl ne piliečių integravimosi priimančiojoje valstybėje narėje lygio.
- 55 Šiuo atžvilgiu primintina, kad nors Direktyva 2004/98 netaikytina pagrindinės bylos aplinkybėms, jos 24 straipsnio 2 dalyje, kalbant apie asmenis, išskyrus darbuotojus, savarankiškai dirbančius darbuotojus, tokį statusą išlaikančius asmenis ir jų šeimos narius, numatyta, kad priimančioji valstybė narė neįpareigojama studentams iki įgyjant nuolatinio gyvenimo šalyje teisę suteikti paramą studijoms, įskaitant profesinį parengimą, susidedančią iš studento stipendijų ar paskolų, o jos 16 straipsnio 1 dalyje

numatyta, jog Sąjungos piliečiai, kurie priimančiojoje valstybėje narėje legaliai gyveno nepertraukiamą penkerių metų laikotarpį, turi nuolatinio gyvenimo joje teisę.

- 56 Teisingumo Teismas taip pat pažymėjo, jog tam, kad gyvenimo sąlyga būtų proporcinga, nacionalinės valdžios institucijos ją turi taikyti remdamosios aiškiais ir iš anksto žinomais kriterijais (žr. 2004 m. kovo 23 d. Sprendimo *Collins*, C-138/02, Rink. p. I-2703, 72 punktą).
- 57 2005 m. gegužės 9 d. Nuostatose įtvirtinta gyvenimo sąlyga, leisdama suinteresuotiesiems asmenims aiškiai žinoti savo teises ir pareigas, pačiu savo buvimu užtikrina didelį teisinio saugumo ir skaidrumo lygį išlaikymo pašalpų studentams srityje.
- 58 Taip pat svarbu konstatuoti, kad gyvenimo ne trumpiau nei penkerius metus sąlyga, kaip antai numatyta pagrindinėje byloje nagrinėjamuose nacionalinės teisės aktuose, neviršija to, kas yra būtina pasiekti tikslą užtikrinti tam tikrą iš kitų valstybių narių atvykusių studentų integracijos priimančiojoje valstybėje narėje lygį.
- 59 Šis teiginys nepaveikia valstybių narių teisės, jei jos to nori, suteikti išlaikymo pašalpas iš kitų valstybių narių atvykusiems studentams, netenkinantiems gyvenimo ne trumpiau nei penkerius metus sąlygos.

- 60 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į antrąjį–ketvirtąjį klausimus reikia atsakyti, kad studentas, valstybės narės pilietis, atvykęs mokytis į kitą valstybę narę, siekdamas išlaikymo pašalpos, gali remtis EB 12 straipsnio pirmąja pastraipa, jei jis priimančiojoje valstybėje narėje gyveno tam tikrą laikotarpį. EB 12 straipsnio pirmoji pastraipa nedraudžia kitų valstybių narių piliečių atžvilgiu taikyti išankstinės gyvenimo ne trumpiau nei penkerius metus sąlygos.

Dėl penktojo klausimo

- 61 Šiuo klausimu *Centrale Raad van Beroep* nori iš esmės išsiaiškinti, ar Bendrijos teisė, būtent teisinio saugumo principas, draudžia, kad gyvenimo sąlyga, kuri pagrindinėje byloje nagrinėjamų aplinkybių metu negalėjo būti žinoma suinteresuotajam asmeniui, gali būti taikoma atgaline data.
- 62 Šiuo atžvilgiu reikia priminti, kad 2005 m. gegužės 9 d. Nuostatos įsigaliojo jas paskelbus ir galiojo atgaline data nuo 2005 m. kovo 15 d., t. y. vėlesne nei pagrindinėje byloje nagrinėjamų aplinkybių data.
- 63 Tačiau prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad 2005 m. gegužės 9 d. Nuostatos yra reikšmingos siekiant išspręsti pagrindinę bylą, nes jose atskleidžiamas būdas, kuriuo *IB-Groep* nusprendė įgyvendinti minėtą sprendimą *Bidar*, kurio veikimas laiko atžvilgiu nebuvo apribotas.

- 64 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas teigia, kad abejonių šiuo klausimu jam kyla dėl byloje, kurioje priimtas minėtas sprendimas *Collins*, pateikiamo išaiškinimo, pagal kurį Teisingumo Teismas manė, kad gyvenimo sąlyga gali būti taikoma socialinės pagalbos prašytojui tik tuomet, kai jis apie šią sąlygą galėjo žinoti bylai reikšmingu laikotarpiu.
- 65 Iš tikrųjų, kaip matyti iš šio sprendimo 56 punkto, minėtame sprendime *Collins* Teisingumo Teismas nusprendė, jog tam, kad gyvenimo sąlyga būtų proporcinga, nacionalinės valdžios institucijos ją gali taikyti remdamosi aiškiais ir iš anksto žinomais kriterijais.
- 66 Siekiant atsakyti į šį klausimą, reikia priminti: kadangi minėto sprendimo *Bidar* veikimas nebuvo apribotas laiko atžvilgiu, šioje byloje pateikiamą EB 12 straipsnio išaiškinimą nacionaliniai teismai gali ir turi taikyti net ir teisiniams santykiams, kurie prasidėjo ar atsirado prieš priimant minėtą sprendimą, jei, be kita ko, patenkinamos sąlygos, leidžiančios kompetentingame teisme pareikšti su šios nuostatos taikymu susijusį ieškinį (šiuo klausimu žr. 1980 m. kovo 27 d. Sprendimo *Denkavit italiana*, 61/79, Rink. p. 1205, 16 punktą ir minėto sprendimo *Bidar* 66 punktą).
- 67 Pagal nusistovėjusią teismo praktiką teisinio saugumo principas, kuris yra vienas iš bendrųjų Bendrijos teisės principų, reikalauja, kad teisės aktai būtų aiškūs, tikslūs ir teisės subjektai numatytų jų taikymą, ypač jeigu jie privatiems asmenims ir įmonėms sukelia nepalankių pasekmių (šiuo klausimu žr. 1996 m. vasario 13 d. Sprendimo *Van Es Douane Agenten*, C-143/93, Rink. p. I-431, 27 punktą ir 2008 m. liepos 17 d. Sprendimo *ASM Brescia*, C-347/06, Rink. p. I-5641, 69 punktą).
- 68 Iš bylos medžiagos matyti, kad 2005 m. gegužės 9 d. Nuostatose numatyta gyvenimo sąlyga buvo nustatyta siekiant užtikrinti perėjimą nuo minėto sprendimo *Bidar* iki

Direktyvos 2004/38 perkėlimo. Taip buvo padaryta tam, kad būtų patenkinti šios direktyvos 24 straipsnio 2 dalyje ir 16 straipsnyje numatyti reikalavimai.

69 Taip pat aišku, kad tokioje situacijoje, kaip antai nagrinėjama pagrindinėje byloje, gyvenimo sąlygos iš kitų valstybių narių atvykusių studentų teisei gauti išlaikymo pašalpą, kaip esminio šios teisės kriterijaus, nustatymas neturi neigiamų pasekmių suinteresuotiesiems asmenims.

70 Be to, kadangi 2005 m. gegužės 9 d. Nuostatos suinteresuotiesiems asmenims numato didesnes nei pagal ankstesnę nacionalinę sistemą numatytos teises, minėtame sprendime *Collins* nustatytas reikalavimas nagrinėjamu atveju netaikytinas.

71 Todėl į pateiktą klausimą reikia atsakyti, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamomis aplinkybėmis Bendrijos teisė, visų pirma teisinio saugumo principas, nedraudžia taikyti gyvenimo sąlygos, pagal kurią iš kitų valstybių narių atvykusių studentų teisė gauti išlaikymo pašalpą priklauso nuo iki numatant šią sąlygą jų išgyventų laikotarpių.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

72 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiai teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nusprendžia:

- 1. Tokioje, kaip antai ieškovės pagrindinėje byloje, situacijoje esantis studentas, siekdamas išlaikymo pašalpos, negali remtis 1970 m. birželio 29 d. Komisijos reglamento (EEB) Nr. 1251/70 dėl darbuotojų, pagal darbo sutartį dirbusių valstybėje narėje, teisės pasilikti tos valstybės teritorijoje 7 straipsniu.**
- 2. Studentas, valstybės narės pilietis, atvykęs mokytis į kitą valstybę narę, siekdamas išlaikymo pašalpos, gali remtis EB 12 straipsnio pirmąja pastraipa, jei jis priimančiojoje valstybėje narėje gyveno tam tikrą laikotarpį. EB 12 straipsnio pirmoji pastraipa nedraudžia kitų valstybių narių piliečių atžvilgiu taikyti išankstinės gyvenimo ne trumpiau nei penkerius metus sąlygos.**
- 3. Pagrindinėje byloje nagrinėjamos aplinkybėmis Bendrijos teisė, visų pirma teisinio saugumo principas, nedraudžia taikyti gyvenimo sąlygos, pagal kurią iš kitų valstybių narių atvykusių studentų teisė gauti išlaikymo pašalpą priklauso nuo iki numatant šią sąlygą jų išgyventų laikotarpių.**

Parašai.